

HØYE TIMELØNNSKOST- NADER KREVER OPP- GRADERTE BEDRIFTER

Av Tor Steig, sjeføkonom i NHO

Foto: NHO

Den langvarige konjunkturoppgangen har gitt norske bedrifter en betydelig kostnadsutfordring. Offensive bedrifter kompenserer for høye timelønnskostnader gjennom omstillinger og fornyelse. Det er disse forhold som søkes belyst i denne artikkelen.

Økonomisk har Norge tjent stort på globaliseringen. Vi har lagt bak oss fire år med historisk sterk vekst i norsk økonomi. Norge har en næringsstruktur med tungt innslag av råvarer, energi og halvfabrikata der prisene stort sett bestemmes på verdensmarkedet. Sterk vekst i etterspørselen energi og innsatsvarer fra Kina, India og andre sterkt voksende økonomier har bidratt til å løfte prisene på disse varene. Dette har

Foto: Eksportutvalget for fisk/Joakim Karlsson

Norge har en næringsstruktur med tungt innslag av råvarer, energi og halvfabrikata der prisene stort sett bestemmes på verdensmarkedet.

ført til en eventyrlig utvikling i norske eksportpriser. I tillegg har også vi hatt glede av lave importpriser som følge av at Kina og andre har mobilisert noe av sine store arbeidskraftsreserver og på den måten overtatt stadig mer av verdens arbeidsintensive produksjon og eksport.

Får ikke nok folk

Økte eksportpriser og svært moderate importpriser har økt Norges samlede disponible inntekter betydelig til glede for husholdninger, bedrifter og stor-samfunn. Uviklingen har for det første gitt norske husholdninger et særskilt løft i kjøpekraften. Dette har gitt sterk vekst i privat forbruk og stor innenlandsk aktivitet i bolig- og hyttebyggingen. Renteøkninger biter ikke så lett når inntektene samtidig vokser unormalt mye. Den sterke veksten i privat forbruk har i sin tur gjort det attraktivt å investere i næringsseiendom blant annet for å huse hundrevis av nye butikker. For det andre har de gode eksportprisene gitt gode inntekter og stor investeringsevne i næringslivet. De høye investeringene i petroleumssektoren gir trolig et leverandørmarked i 2008 på hele 120 milliarder kroner. For det tredje har norske statsfinanser blitt svært, svært gode. Dette har muliggjort sterk kommunal ekspansjon finansiert med betydelige statlige overføringer. Alle tre inntektsstrømmer har virket samtidig og bidratt til at den

samlede etterspørselen i den norske økonomien har vært uvanlig sterk lenge.

Den vedvarende høye temperaturen i norsk økonomi har gitt rekordsterk vekst i behovet for arbeidskraft. Sysselsettingen vokser sterkt og arbeidsledigheten er nå meget lav. NHOs økonomibarometer fra november 2007 viste at antall ubesatte stillinger utgjorde 8 prosent av sysselsettingen i de bedrifter som besvarte undersøkelsen mot 6 prosent ett år tidligere. For 2007 meldte de 2200 NHO-bedriftene som er med i barometeret, om et økt arbeidskraftsbehov på 3,7 prosent. Også for 2008 meldes det om fortsatt økt behov for arbeidskraft. Veksten anslås til 2,7 prosent i forhold til nivået i 2007, som altså var historisk høyt.

Konjunkturoppgangens styrke og varighet har medført tiltagende kostnadpress og flere flaskehalsar i arbeidsmarkedet. Lønnsveksten øker sterkere enn i utlandet. I tillegg har høy oljepris og forventninger om at rentene i Norge vil øke fremover mens de trolig vil gå ned i utlandet, gjort finansielle kroneplasseringer attraktive. Det gir sterkere krone. I tillegg har dollarkursen falt i forhold til alle andre valutaer som følge av problemene i amerikansk økonomi. Begge forhold fører til at norske timelønnskostnader øker sterkt

De høye investeringene i petroleumsektoren gir trolig et leverandørmarked i 2008 på hele 120 milliarder kroner.

Foto: Kim Laland/StaoliHydro

Den vedvarende høye temperaturen i norsk økonomi har gitt rekordsterk vekst i behovet for arbeidskraft.

Foto: Aker Yards

spesielt regnet i utenlandsk valuta. De gjennomsnittlige norske timelønns-kostnadene i 2008 kan komme til å være mer enn 50 prosent høyere enn i våre konkurrentland når disse regnes i felles valuta. (Jeg har da forutsatt i dette regnestykket at valutakursene i 2008

blir de samme som det de i gjennom-snitt var i oktober 2007.)

Nye utfordringer

Bedrifter som direkte eller indirekte konkurrerer i internasjonal markeds-konkurranse får store kostnadsmessige

utfordringer dersom de i sine kalkyler må legge inn et timepåslag på 50 prosent i forhold til sine konkurrenter. Derfor må bedriftene omstille seg og finne frem til andre måter å være konkurransedyktige på enn å konkurrere på timelønnskostnader for industriarbeidere som er det sammenligningsgrunnlag som er brukt i regnestykket ovenfor. For eksempel vet vi at kostnadsulempen skrumper når vi sammenligner timelønnskostnadene for høyt utdannet arbeidskraft i Norge med tilsvarende i utlandet. Hvis bedriften omstiller seg til større innslag av kunnskapsproduksjon kommer den altså bedre ut i den internasjonale konkurransen. Vi vet også at konkurranseutsetting og bruk av norske og utenlandske underleverandører vil kunne bidra til å øke konkurranseevnen.

Offensive bedrifter omstiller seg stadig til skiftende nasjonale og internasjonale spilleregler. Selv om kostnadsutfordringen nå synes å være stor, vil bedriftene foreta tilpasninger. Noen tilpasninger vil være av defensiv karakter og innebære kostnadsuttak og nedleggelse av hele eller deler av virksomheten. Offensive bedrifter vil forsøke å kompensere for de høye timelønnskostnader gjennom produktivitetsfremmende omstillinger. I NHOs økonomibarometer fra november spurte vi derfor et utvalg av medlemsbedriftene om hva de mente var de viktigste grepene

bedriftene selv kunne gjøre i møte med utfordringene.

De tre viktigste områdene bedriftene pekte på i undersøkelsen var:

- Oppgradering av kompetansen hos de ansatte
- Konsentrasjon om kjernevirksomhet
- Teknologisk oppgradering av egen bedrift

Det er etter min mening gledelig at bedriftene hadde en så offensiv holdning til hvordan de selv mente utfordringene burde møtes. Samtidig er det et viktig signal til samfunnet. Om samfunnet ønske å stimulere til positive omstillinger for økt produktivitet og verdiskaping bør myndighetene bruke sin tilretteleggerrolle til å forsterke de tiltakene bedriftene selv prioriterer. Effektene av politikken blir større når den virker medstrøms enn motstrøms. Også myndighetene bør forfølge kunnskaps- og teknologisporet på en konsistent måte i sine prioriteringer. Da vil bedrift og samfunn sammen bringe Norge inn i fremtiden på en oppgradert måte. Norges plass i den internasjonale arbeidsdeling vil ikke være i den arbeidsintensive del av den globale produksjonen. Vi må være med i konkurransen om de kunnskaps- og kapitalintensive delene av verdens vare- og tjenesteproduksjon.